

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2022.2.33>**Я. Л. Ковальчук**ад'юнкт кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ

ГЕНЕТИЧНИЙ АСПЕКТ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Метою статті є визначення змісту принципів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України.

Стаття присвячена ідентифікації та розкриттю генетичного аспекту спеціальних принципів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України.

Визначено, що спеціальні принципи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України необхідно розуміти як функціональну складову, призначену для створення належних умов для розвитку інформаційно-аналітичного середовища, здатного сприяти реалізації органами поліції своїх функцій. Такі принципи не лише забезпечують доступ до інформації, а й визначають порядок її обробки, аналізу, інтерпретації та використання в різних сферах діяльності, від кримінального розслідування до стратегічного планування.

Уточнено, що у юридичній літературі майже відсутні положення щодо того, якими мають бути принципи забезпечувальної діяльності. Визначено, що спеціальні принципи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції продиктовані специфікою цього роду діяльності та є унікальними з точки зору необхідності задовольнити потребу у надійній, оперативній та об'єктивній інформації для нормальної функціональності поліцейської сфери.

Підтримано наукову думку щодо того, що в основі кожного принципу знаходиться певна ідея як репрезентація його генетичного аспекту. У контексті інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України такими названо: комплексність, сервісність, цільове спрямування інформаційно-аналітичного продукту, єдність, колективність, відповідність, визначення типу інформаційно-аналітичного забезпечення, оперативність, достатність, організаційна стабільність, дотримання балансу інтересів, реалізованість, оптимальність, процедурність.

Уточнено, що ці ідеї є невід'ємною складовою таких принципів, яка служить основою для синтезу знань про це правове явище як цілісну систему.

Ключові слова: *аналітика, діяльність органів Національної поліції України, інформаційно-аналітичне забезпечення, ідеї, інформація, правоохоронне середовище, система, спеціальні принципи.*

Постановка проблеми. Більш як 20 років тому була оприлюднена теза, що: «принцип» – це об'єктивна закономірність, притаманна будь-якому суспільно-політичному явищу, сформульована у вигляді певної ідеї, правила або засади [1, с. 89]. У філософів Стародавньої Греції він ототожнювався з уявленнями про основу, початок, джерела, першопричину [2, с. 34]. Тому не дивно, що наразі однією з базових його інтерпретацій є характеристика як основних, найзагальніших вихідних положень, засобів, правил, що визначають природу

явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості [3, с. 25].

Метою статті є визначення змісту принципів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. У юридичній науці увага приділяється принципам права та принципам певної діяльності [4, с. 115]. У попередніх наших наукових розвідках було звернено увагу на проблематику визначення системи принципів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної

поліції України з позиції адміністративного права. Розширюючи сферу дослідження діяльним підходом доречно вказати, що категорія «принципи діяльності» у публічно-правовому дискурсі уявляються як законодавчі відправні засади, керівні ідеї, загальні положення, які слугують базисом для формування, організації та реалізації завдань органів публічної влади [5, с. 48]. Не ставлячи на дискусійний щабель зазначене (у контексті того, що категорії «засади», «принципи», «вихідні ідеї», «основи» тощо є доволі спірними в контексті співвідношення між собою) вкажемо, що найсуттєвіша їх детермінація полягає у визначеності ними основних напрямків діяльності, спрямованості ресурсів та способів досягнення поставлених цілей.

Як правило, вони поділяються на загальні принципи, що стосуються системи органів влади в цілому, і спеціальні, дія яких розповсюджується лише на окремі підсистеми, ланки цієї системи чи на окремих [6, с. 301] суб'єктів.

На перший погляд різниця між цими підходами не є суттєвою, щонайменше в інтерпретаційному аспекті спеціальних принципів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України, адже так чи інакше вони все одно уявляються нам як функціональні складова, призначена для створення належних умов для розвитку інформаційно-аналітичного середовища, здатного сприяти реалізації органами поліції своїх функцій. Це занадто широкий контекст, який можна звузати сферами їхньої діяльності, де інформаційно-аналітичний супровід є обов'язковим. Також можна розглядати означене у специфічному дискурсі, зокрема у розумінні інформаційно-аналітичної діяльності виключно як діяльності, що забезпечує безперервний доступ для поліцейських до інформації, що відноситься до сфери їхнього відання. Однак ми переконані, що такі принципи не лише забезпечують доступ до інформації, а й визначають порядок її обробки, аналізу, інтерпретації та використання в різних сферах діяльності, від кримінального розслідування до стратегічного планування.

Для обґрунтування зазначеного тезису зазначимо, що з цього дискурсу має бути підданою аналізу група принципів, що умовно може бути іменованою як принципи забезпечувальної діяльності. І дійсно, такі можуть бути загальними та спеціальними. Однак є важливе застереження, – у юридичній літературі майже відсутні положення щодо того, якими мають

бути принципи забезпечувальної діяльності. З наявного можна виділити працю Т. Жука, який досліджуючи принципи забезпечення взаємодії контррозвідувальних органів з іншими суб'єктами сектору безпеки з метою охорони національних інтересів виокремлює:

– загальні принципи забезпечення взаємодії контррозвідувальних органів з іншими суб'єктами сектору безпеки з метою охорони національних інтересів узагальнюючи їх такими, що стосуються адміністративної процедури (належна діяльність суб'єкта владних повноважень передбачає її реалізацію: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку [7; 8, с. 137]);

– спеціальні принципи забезпечення взаємодії контррозвідувальних органів з іншими суб'єктами сектору безпеки з метою охорони національних інтересів, які продиктовані специфікою контррозвідувальної діяльності: 1) принцип урахування зводу відомостей, що є державною таємницею і підлягають захисту відповідно до Закону України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-XII (плани, зміст, форми, методи, засоби, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, результати контррозвідувальної діяльності тощо); 2) принцип визначення типу взаємодії, що ґрунтується на чіткому розмежуванні повноважень щодо реалізації заходів охорони національних інтересів та інтересів кожного учасника взаємозв'язку; 3) принцип комплексності за яким взаємодія визначається як один зі способів реалізації повноважень суб'єктів взаємодії (чи тільки контррозвідувальних органів) задля охорони національних інтересів; 4) принцип адекватності та доцільності взаємодії, згідно з яким визначається актуальність її реалізації, прогнозування наслідків та бажані до

досягнення результату; 5) принцип реалізованості, що передбачає реальну можливість здійснення взаємодії контррозвідувальних органів з конкретними суб'єктами сектору безпеки з метою охорони національних інтересів; 6) принцип управління ризиками у сфері забезпечення державної безпеки, у тому числі урахування основних принципів контррозвідувальної діяльності, недопущення їхнього нівелювання; 7) принцип достатності ресурсного забезпечення, згідно з яким рішення про взаємодію ґрунтується на наявності необхідних заходів її належної реалізації для досягнення мети і завдань щодо охорони національних інтересів; 8) принцип забезпечення захисту суб'єктів взаємодії щодо невторчання у процес її реалізації; 9) принцип збалансованості вимог та відповідальності, що покладаються на суб'єктів взаємодії під час реалізації охорони національних інтересів; 10) принцип інтелектуальності за яким з поміж варіантів суб'єктного складу взаємодії з контррозвідувальними органами обирається той, який відповідає ситуативній задачі щодо охорони національних інтересів [9, с. 77].

Водночас питання про принципи адміністративно-правового забезпечення є достатньо науково вивченими. Як приклад, А. Приходько зазначає, що систему принципів адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції становлять: 1) принципи європейського права, європейського адміністративного права та європейського урядування як концептуальні засади орієнтування України у бік розвитку цивілізаційної країни, у якій людина не тільки визнається, а й сприймається як найвища соціальна цінність, а обов'язком держави є забезпечення її всіма необхідними благами; 2) міжнародні антикорупційні стандарти як рекомендаційні, базові основи боротьби з корупцією, імплементація яких передбачає обов'язок їх неухильного дотримання; 3) національні антикорупційні стандарти як система правових та організаційних засад викорінення корупції в Україні, стандартів застосування превентивних та репресивних антикорупційних механізмів, правил щодо усунення наслідків корупційних правопорушень; 4) принципи діяльності публічної адміністрації у сфері запобігання та протидії корупції як сукупність керівних настанов як спільних для всіх, так і одиночних для конкретного її представника, що визначають зміст та спрямованість адміністративної діяльності антикорупційних органів,

а також інших суб'єктів, залучених до процесу викорінення корупції [10, с. 149].

Аналіз зазначеного спонукає до висновку, що спеціальні принципи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції продиктовані специфікою цього роду діяльності та є унікальними з точки зору необхідності задовольнити потребу у надійній, оперативній та об'єктивній інформації для нормальної функціональності поліцейської сфери. Власне тому доречно звернути увагу на їхній генетичний аспект, тобто «ідеї», які допомагають продемонструвати, що ці принципи є інтелектуально-духовними засадами та надають принципам такої риси, як універсальність, самоочевидність, самодостатність [11, с. 25–26].

Ми підтримуємо думку того, що в основі кожного принципу знаходиться певна ідея, яка відображає зв'язки, закономірності дійсності та спрямована на її перетворення, а також поєднує істинне знання про дійсність і суб'єктивну мету її перетворення [12, с. 49]. Зокрема за нашим переконанням їхня система є такою:

- ідея комплексності, що є частиною принципу системності організації інформаційно-аналітичного забезпечення – передбачає, що інформаційно-аналітичне забезпечення: 1) базується не лише на внутрішніх даних та джерелах, але й враховує зовнішні (відкриті інформацію, співпрацю з іншими правоохоронними органами та міжнародними партнерами) для отримання повного обсягу інформації; 2) включає глибокий та всебічний аналіз отриманої інформації; 3) передбачає врахування всіх аспектів, факторів і можливих впливів на події або явища (наприклад, культурні, соціальні, територіальні та інші особливості, обставини «норми» мирного та воєнного часу тощо); 4) може мати інтеграційну модель реалізації (поєднання традиційний та інноваційних методів роботи);

- ідея сервісності, що є частиною принципу достовірності даних для аналітичної роботи – означає, що інформаційно-аналітичне забезпечення є допоміжним інструментом для усіх аспектів роботи поліції, а загальні інформаційно-аналітичні продукти (в тому числі бази даних) є універсальними;

- ідея цільового спрямування інформаційно-аналітичного продукту, що є частиною принципу цілеспрямованості інформаційно-аналітичного забезпечення – допускає створення інформаційно-аналітичного продукту з конкретною метою, зокрема і для вирішення певних завдань окремого виду поліцейської діяльності;

– ідея єдності, що є частиною принципу безперервності і гнучкості – передбачає, що різні аспекти та напрями збирання, аналізу та використання інформації взаємопов'язані та спрямовані на досягнення загальних цілей безпеки та правопорядку. Йдеться про єдиний підхід до роботи з інформацією та аналітикою в усіх сферах діяльності поліції;

– ідея колективності, що є частиною принципу взаємодії – передбачає наявність постійної співпраці між уповноваженими підрозділами поліції щодо збирання, аналізу та обміну інформацією для вирішення конкретних задач;

– ідея відповідності, що є частиною принципу активності – напрями інформаційно-аналітичного забезпечення повинні бути узгоджені зі стратегіями діяльності поліції та спрямовані на досягнення їхніх цілей;

– ідея визначення типу інформаційно-аналітичного забезпечення, що є частиною принципу ініціативності – полягає в обґрунтованому виборі конкретної стратегії збирання, обробки та аналізу інформації залежно від конкретних потреб, завдань та обставин;

– ідея оперативності, що є частиною принципу своєчасності – передбачає негайне та ефективно збирання, обробку, аналіз і використання інформації для прийняття рішень та реагування на поточні події та ситуації;

– ідея достатності, що є частиною принципу обґрунтованості результатів за підсумками обробки масивів інформації – передбачає відображення у продуктах інформаційно-аналітичного забезпечення всіх важливих аспектів проведених досліджень і аналітичних робіт;

– ідея організаційної стабільності, що є частиною принципу належного фінансування інформаційно-аналітичного забезпечення – передбачає, що держава зобов'язана надавати достатні ресурси для здійснення означеної діяльності. Цей є гарантією того, що поліція може ефективно виконувати свої функції з використанням відповідних технічних засобів, кваліфікованого персоналу та інших ресурсів;

– ідея дотримання балансу інтересів, що є частиною принципу повноти наявної інформації – встановлює взаємозв'язок та гармонію між необхідністю отримання інформації для здійснення поліцейських функцій та правом осіб на конфіденційність і захист їхніх особистих даних. Її реалізація включає такі обов'язки поліції: 1) належно обґрунтувати доцільність збору та використання конкретної інформації;

2) дотримання вимог пропорційності, тобто допустимим є збір та використання лише тої інформації, яка є необхідною та відповідною для досягнення конкретної правоохоронної мети; 3) забезпечувати адекватний захист конфіденційної інформації, яка стосується осіб, зокрема шляхом застосування відповідних технологічних та організаційних заходів; 4) поважати право осіб на захист їхньої особистої інформації та вживати всіх необхідних заходів для збереження конфіденційності даних;

– ідея реалізованості інформаційно-аналітичного забезпечення, що є частиною принципу актуальності – визначається можливістю практичного застосування і втілення зібраної та обробленої інформації кінцевим споживачем інформаційно-аналітичного продукту, передбачаючи: 1) доступність його форми, яка дозволяє легко та ефективно використовувати зібрану інформацію; 2) гнучкість і адаптивність системи інформаційно-аналітичного забезпечення до змін у вимогах та потребах поліцейської діяльності; 3) зручність та зрозумілість викладених положень;

– ідея оптимальності, що є частиною принципу альтернативності функціонування інформаційно-аналітичного забезпечення – передбачає баланс між вільним інтерпретуванням даних та обсягом і якістю інформаційно-аналітичного продукту;

– ідея процедурності, що є частиною принципу об'єктивності – передбачає наявність обов'язкових стадій та етапів інформаційно-аналітичної роботи, які мають чітко визначені кроки і послідовність дій.

Висновки. Отже, можемо підсумувати, що спеціальні принципи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України є ключовими для забезпечення належної функціональності поліцейської сфери. Вони відповідають специфіці цієї діяльності та є унікальними з точки зору потреби у надійній, оперативній та об'єктивній інформації. Водночас ідеї, які було виокремлено з означених принципів, є невід'ємною їхньою складовою, яка служить основою для синтезу знань про це правове явище як цілісну систему.

Список використаної літератури:

1. Муніципальне право України : підручник / за ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

2. Басай О. В. До питання про розвиток вчення про принципи цивільного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2018 № 36. Т. 2. С. 34–37.
3. Фулей Т. Римське право як основа сучасних загальнолюдських принципів права. *Актуальні проблеми держави та права*. 2001. Вип. 13. С. 20–26.
4. Бояринцева М. А. Принципи адміністративного права щодо діяльності публічної адміністрації в країнах Європейського Союзу та Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 6.2 (2). С. 115–120.
5. Ярмиш О.Н. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : навч. посібник / за заг. ред. Ю.М. Тодики. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2006. 672 с.
6. Галай В. О., Яворська О.О. Основні принципи діяльності органів публічної адміністрації як запорука забезпечення прав і свобод людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 72. С. 300–305.
7. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Урядовий кур'єр*. 2005. № 153. С. 153-154.
8. Шулежко В. Принципи діяльності суб'єктів владних повноважень. *Юридична наука*. 2019. № 2. С. 133–138.
9. Жук Т. Адміністративно-правові засади забезпечення взаємодії контррозвідувальних органів з іншими суб'єктами сектору безпеки з метою охорони національних інтересів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. НДІПП. Київ, 2021. 230 с.
10. Приходько А.А. До питання про принципи адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 146–149.
11. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
12. Прийма С. В. Поняття принципу в аспекті співвідношення з суміжними категоріями. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 28. С. 46–55.

Kovalchuk Ya. L. Genetic aspect of the special principles of information and analytical support of the activities of the National Police of Ukraine

The purpose of the article is to determine the content of the principles of information and analytical support for the activities of the National Police of Ukraine.

The article is dedicated to identifying and disclosing the genetic aspect of the special principles of information-analytical support for the activities of the National Police of Ukraine.

It is determined that the special principles of information-analytical support for the activities of the National Police of Ukraine should be understood as a functional component aimed at creating proper conditions for the development of an information-analytical environment capable of facilitating the implementation of police functions. These principles not only provide access to information but also define the process of its processing, analysis, interpretation, and utilization in various areas of activity, from criminal investigations to strategic planning.

It is clarified that legal literature almost lacks provisions on what the principles of support activities should be. It is determined that the special principles of information-analytical support for the activities of the National Police are dictated by the specificity of this type of activity and are unique in terms of the need to satisfy the requirement for reliable, operational, and objective information for the normal functionality of the police sphere.

The scientific opinion is supported that at the core of each principle lies a certain idea as a representation of its genetic aspect. In the context of information-analytical support for the activities of the National Police of Ukraine, they are like that: complexity, service orientation of information-analytical product, unity, collectivity, compliance, determination of the type of information-analytical support, timeliness, sufficiency, organizational stability, balance of interests, feasibility, optimality, proceduralization.

It is clarified that these ideas are an integral part of such principles, serving as the basis for synthesizing knowledge about this legal phenomenon as a holistic system.

Key words: *analytics, activities of the National Police of Ukraine, information-analytical support, ideas, information, law enforcement environment, system, special principles.*